

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De ambtenaar als prijsvechter

Roosink, H.

Citation

Roosink, H. (1987). De ambtenaar als prijsvechter. *Bestuurskundige Berichten*, 2(3), 20-23. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233067>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233067>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

DE AMBTENAAR ALS PRIJSVECHTER

Door Henk Roosink

In de Mare van 21 mei jongstleden stond een interview met de rechtsfilosoof J. C. Hage. Daarin trok hij interessante consequenties uit het feit dat een objectieve werkelijkheid niet bestaat.

Ruim een week later schreven Bart Tromp en Jacques Firmin Vogelaar in Vrij Nederland over de rol van de intellectueel in de moderne samenleving.

De op het eerste gezicht totaal verschillende artikelen vertonen een zekere verwantschap. In alle artikelen wordt namelijk -op een overwegend bezorgde toon- ingegaan op de gevolgen van het leven in de hedendaagse moderne samenleving. Een samenleving die zich bovenal kenmerkt door arbeidsdeling en specialisatie. De artikelen brachten mij op enkele "bestuurskundige gedachten".

De huidige samenleving wordt gekenmerkt door een enorme, nog steeds toenemende complexiteit. Het is steeds moeilijker om de oorzaken en veroorzakers van allerlei processen en situaties te achterhalen. Het kost de overheid steeds meer energie, moeite en geld om de maatschappelijke werkelijkheid enigszins betrouwbaar in kaart te brengen ten einde beleid te kunnen voeren. Jaarlijks wordt in dienst of voor reining van deze overheid op allerlei gebied nagedacht, overlegd, gediscussieerd en vergaderd over talloze onderwerpen. Variërend van departe-

mentale onbestuurbaarheid tot de kwaliteit van het wetenschappelijk onderwijs, van mestoverschotten tot WIR-premies en van overbelaste democratie tot overbelaste burger. Vergaderingen van specialisten wel te verstaan al dan niet werkzaam binnen een specialistische organisatie, beleidsafdeling, departementale werkgroep of commissie. Want op elk terrein lijkt specialistische kennis vereist om het probleem zelfs maar te kunnen stellen. "De technisch wetenschappelijke deskundigen bepalen in werkelijkheid wat er gebeurt en hoe de wereld er uit ziet", zo zegt Vogelaar.

Het is een samenleving waarin de culturele achtergronden van de burgers steeds meer gaan verschillen. De werkeloze houdt er andere waarden en normen op na dan het departementale afdelingshoofd, die van de BKR-kunstenaar verschillen met die van de succesvolle ondernemer en de feministe ziet het wellicht allemaal wat anders dan een CDA-partijlid. Daardoor kunnen mensen steeds moeilijker met elkaar communiceren. Een ieder heeft zijn eigen wereldbeeld, gekoppeld aan zijn plaats in de maatschappij. Met de verdergaande arbeidsdeling en specialisatie verschilt die plaats steeds meer met die van de ander. Bovendien lijkt met dit alles een

concensus over essentiële zaken steeds meer zoek te zijn geraakt. Absolute waarden, uiteindelijk onmisbaar voor een zinvolle communicatie, zijn verdwenen. Lettend op de verhouding overheid-burger lijkt dit alles in nog sterkere mate te gelden. De belastingplichtige begrijpt de belastingwetgever niet, de boer de landbouwbeleidmakers niet en de student de minister van O&W niet. Als geregeerde vervreemdt de burger van zijn regeerders.

Hage

Een objectieve of "mens-onafhankelijke" werkelijkheid bestaat niet. Iedere student wordt geleerd in te zien dat ieder mens zijn eigen wereldbeeld heeft, dat fungeert als bril waardoor hij de werkelijkheid ziet. Een ieder ordent de werkelijkheid aan de hand van eigen vooronderstellingen, belangen, normen en waarden. Hage trekt hieruit de conclusie, dat wanneer iedereen de wereld op zijn eigen manier zou gaan ordenen, het bestaan ondraaglijk en communicatie zelfs onmogelijk zou worden.

Een voorbeeld ter verduidelijking. Recentelijk heeft de commissie Dekker voorstellen gedaan voor een andere opzet van de gezondheidszorg. Haar rapport getuigde van een brede visie op dit terrein. Het hoofddoel: meer efficiency in de gezondheidszorg ofwel: beperking van de alom erkende verkwesting op dit terrein leek ermee bereikt te kunnen worden. Over de noodzaak daartoe was iedere insider het eens. De voorstellen worden echter vermorzeld door stromen kritiek. De vakbondsvertegenwoordigers vinden de voorstellen voor veel groepen onaanvaardbaar. Ziekenfondsen, consumenten- en patiëntenorganisaties wensen wijzigingen evenals de medisch specialisten. Het is de kritiek van mensen die - ambtshalve - leven met een heel andere - beperktere - visie op de

gezondheidszorg. De ratio, de totaalvisie achter de voorstellen van de commissie werd niet gezien, of wilde men niet zien. Want wil men als lid van een organisatie, hetzij vakbond, hetzij ziekenfonds, hetzij een andere belangenorganisatie, gewaardeerd worden, dan moet men de organisatiebelangen verdedigen en haar normen en waarden hanteren. Een relativerende afstandelijkheid is dan taboe.

Tromp

Academici vinden zo als "betaald prijsvechter" hun bestaan in het verwringen van elk voorstel dat resultaat is van een afstandelijke omvattende visie tot een ineffectief en inefficiënt overheidsbeleid. Het bereiken van hogerliggende doelen, de publieke zaak, wie bekommert er zich nog om? Want het is niet alleen op het gebied van de gezondheidszorg dat een broodnodig krachtig en adequaat beleid uitblijft doordat de voorstellen daartoe worden ontkracht door de vertegenwoordigers van de in het spel zijnde belangen. Dit probleem speelt ook op het gebied van de belastingwetgeving, waar vele voorstellen, onder andere die van de commissie-Oort, slechts resulteerden in marginale beleidswijzigingen. En wat te denken van de landbouwpolitiek, het milieubeleid, de heroverwegingsoperaties of het bezuinigingsbeleid, om nog maar een paar voorbeelden te noemen? Zo gezien is het begrijpelijk dat Bart Tromp zich in zijn artikel verontrust afvraagt waar de "zaakwaarnemers van de staatsburgers als collectief" zijn. Wie heeft er nog een totaalvisie op het centrale overheidsbeleid en spant zich daarvoor in? Politiek lijkt volgens Tromp gereduceerd te zijn tot ("no nonsense") beleid waarin enkel keuzen aan de orde komen van technisch-instrumentele aard. Beleid dat specialistische kennis veronderstelt. Overal dreigt echter het centrale beleid, de publieke zaak te verzan- den in gevestigde belangen. Belangen die uitstekend verdedigd worden door de specialistische expertise van de

European University

Officieel geaffilieerd met verschillende
leidinggevende Amerikaanse universiteiten
en Business Schools

- * universitaire graad van Bachelor/Licence of Business Administration (B.B.A.) en graad van Bachelor of Informations Systems (B.I.S.)
- * graad van Master of Business Administration (M.B.A.)
- * specialisatie in marketing, management, financieel beleid, informatica
- * na B.B.A., toegang tot meerdere Masters-programma's aan vele universiteiten in U.S.A. en Europa.
- * praktijkgerichte colleges gegeven in kleine groepen
- * goede begeleiding door de professoren
- * cursussen in Nederlands of Engels, naar keuze
- * ook campussen in Brussel, Montreux (Zwitserland), Versailles (Frankrijk), en Monaco

Inlichtingen :

EUROPEAN UNIVERSITY
Amerikalei 131

2000 ANTWERPEN

Tel. 09-32-3/238.10.82

prijsvlechter, waar de centrale beleidsmaker geen weerwoord op heeft en er zich -al dan niet bewust en gewillig- door laat leiden. "Wie de publieke arena wil betreden, doet er beter aan zich eerst te associëren met een politieke partij of belangengroep; anders is de kans klein dat zijn stem gehoord wordt, en serieus genomen", zo zegt Tromp. Bovendien is intellectuele vrijheid, het primair stellen van de publieke zaak wel het laatste wat zulke organisaties waarderen. Men is daar om het partijstandpunt uit te dragen, niet om het te bekritisieren. Het als intellectueel "belangeloos zoeken naar de waarheid" maakt steeds meer plaats voor "betaalde prijsvechterij".

Vogelaar

Vogelaar is bang dat niemand overziet wat de verschillende specialisten, de verschillende wetenschappelijk deskundigen van de werkelijkheid van de samenleving maken. Hij stelt het onderscheid tussen specialist en universalist als dat van de gebonden tegenover de ongebonden intellectueel. Hij ziet een culturele kloof tussen deze twee geesteshoudingen. Want specialisering heeft tot gevolg dat niemand meer verbanden legt. Ook politici niet, want die moeten uit onkunde en onwetendheid weer te rade gaan bij de deskundigen, technologen, wetenschappers, die vaak tegelijkertijd ook de onderhandelingspartners van hen zijn. Deze kloof is niet nieuw, wel nieuw is misschien dat de consequenties zo alomvattend zijn, dat ze een regelrechte bedreiging vormen voor het vermogen een zichtbaar op het collectief belang gericht beleid te voeren.

Samenvatting

Een steeds groeiende complexiteit en specialisering, gepaard gaande met een desintegrerende cultuur, dreigt communicatie en uiteindelijk overheidsbestuur onmogelijk te maken (Hage). Daarbij lijkt de publieke zaak verloren te gaan in een sfeer van "betaal-

de prijsvechterij" (Tromp). Door een culturele kloof tussen de "betaalde prijsvechter" en collectief belang lijkt een centraal bindende kracht afwezig (Vogelaar).

Remedie

Politiek is verworpen tot een saai "business as usual". Matheid is troef. Dit terwijl de stand van zaken op allerlei terreinen van overheidsbestuur allerbelabbertst is en juist om een frisse en fundamentele aanpak vraagt. Maar de basis voor een dergelijke politiek: creativiteit en radicale twijfel dreigt in een sfeer van "betaalde prijsvechterij" onmogelijk te zijn. Tromp lijkt de remedie te willen zoeken in het pleiten voor een tegenwicht aan de betaalde prijsvechters. Vogelaar verwacht heil in een houding van permanente argwaan, niet in de laatste plaats ten aanzien van zichzelf. Iedereen in de rol van "marginaal intellectueel".

Er zijn er meer die dergelijke bezorgde geluiden laten horen. Van Houwelingen, staatssecretaris van Defensie, verwoordde onlangs in Elseviers Magazine zijn zorg over de huidige politieke en bestuurlijke cultuur. Politici zouden zich slechts uitleven in de technocratische kant van de besluitvorming. "Rekenen mag iedereen, maar politieke stellingen betrekken is moeilijker." Zijn politici - kabinet en Tweede Kamer - die zich technocratisch opstellen nog wel in staat om juiste politieke beslissingen te nemen in situaties die juist een politieke opstelling vereisen, zo vraagt hij zich af. Tenslotte bemerkt ook André Spoor, als hoofdredacteur van EM een belangrijk "opinion leader", een gebrek aan debat, karakter en visie in de politiek. "Enige intellectuele inhoud, een snuffje persoonlijkheid, een greintje standvastigheid zou de leiders van thans niet missaen." Nieuwe geluiden, klanken die een denkwereld suggereren hoort men niet meer. Aldus Spoor.

Moge de toekomst van de student bestuurskunde iets meer zijn dan de carrière van een betaald prijsvechter...●